

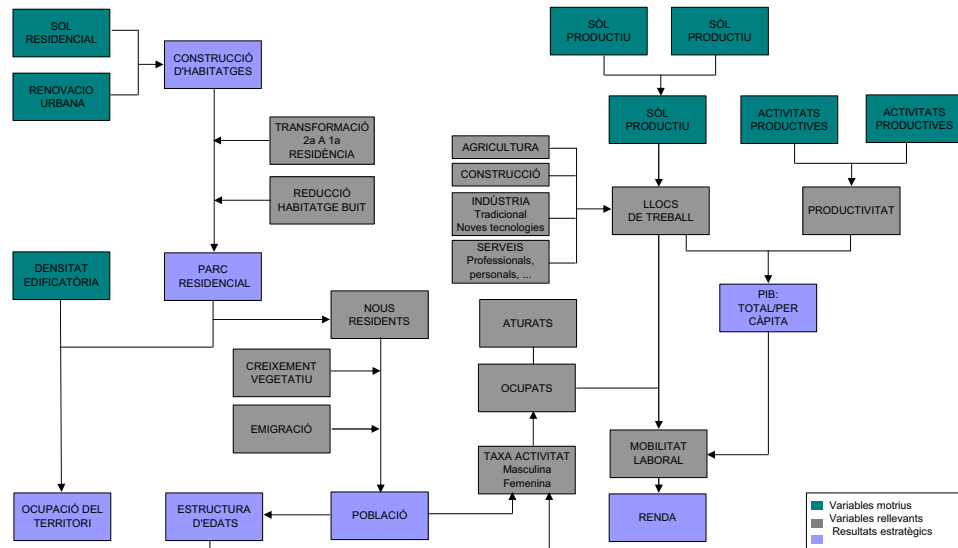
VIII. ESCENARIS PEL MARESME A L'HORIZÓ 2016

El model prospectiu

Com s'ha vist al llarg de tot el document, el Maresme ha experimentat en el decurs de les darreres dècades una intensa transformació a partir de la millora de les comunicacions viària i ferroviària. La total integració de la comarca en la regió metropolitana de Barcelona i la seva progressiva especialització residencial ha comportat un gran increment de població i del ritme constructiu, alhora que canviava els paràmetres productius de la comarca.

Davant d'aquesta onada imparabile, és bo demanar-se què passarà a partir d'ara i quines conseqüències tindrà, i encetar així una reflexió sobre el futur, un tema important ja que, com diu Woody Allen, "estem condemnats a passar-hi la resta de la nostra vida". Es tracta, a més, de pensar-hi amb l'objectiu de preparar el futur, és a dir, de prendre ara les decisions adequades per acostar-se al model de comarca que es desitja.

Estructura del model prospectiu pel Maresme

Font: Elaboració pròpia.

Per fer aquesta anàlisi prospectiva hem dissenyat un model economètric que ens ha permès obtenir resultats quantitatius per les principals magnituds socioeconòmiques i urbanístiques de la comarca amb l'horitzó temporal del 2010, un període prou proper com perquè ens els puguem imaginar i prou llunyà com per valorar les conseqüències de les decisions actuals.

El gràfic recull de manera esquematitzada el seu funcionament. Es parteix de la situació actual i de la modelització de les relacions entre les principals variables considerades i a partir d'aquí s'estableixen hipòtesis sobre les quatre variables motrius i s'obtenen els resultats per tot un conjunt de magnituds socioeconòmiques i urbanístiques.

Els escenaris considerats

Fer una anàlisi prospectiva no consisteix en endevinar què passarà com si només hi hagués un futur possible i el poguéssim descobrir. La prospectiva es basa en considerar que hi ha molts futurs possibles i que aquests dependran de les actuacions i les polítiques actuals. El seu objectiu fonamental és proporcionar un instrument que ajudi a la presa d'aquelles decisions que comprometen l'esdevenidor anticipant les conseqüències que comportaran les diferents accions.

Per triar d'entre els futurs possibles aquell que es vol assolir i prendre les decisions adients per aconseguir-ho, calen escenaris alternatius que expressin els diversos interessos i sensibilitats.

A nivell teòric, podríem definir un nombre gairebé il·limitat d'escenaris però considerar-los tots no seria operatiu ni permetria generar debat sobre el futur de la comarca. És per això que cal acotar els escenaris considerats a aquells factibles.

Manuel Castells²¹ planteja a grans trets dos models de futur diferents: el **model de l'economia dels serveis** i el **model de producció industrial-tecnològic**.

El model de serveis redueix al màxim l'activitat agrícola i la industrial, i la diferenciació s'estableix entre les varies activitats de serveis.

---

²¹ Manuel Castells, *La era de la informació*, Madrid:Taurus, 1999.

Per la seva banda, el model de producció industrial-tecnològic també redueix la seva quota d'ocupació industrial, però si bé continua mantenint un nivell relativament elevat, el canvi és molt més gradual, de manera que permet la reestructuració de les activitats industrials en el nou paradigma socio tècnic. Com a reflex d'aquesta orientació es reforcen els serveis a la producció.

Sobre la dicotomia d'aquests dos model cal introduir però alguns matisos. Per exemple, el concepte de model que funciona en un dispositiu basat en xarxes de petites i mitjanes empreses adaptades a les condicions canviants de l'economia global en el que es manté una elevada quota d'autònoms. És el model italià, que és útil per analitzar la realitat de la comarca, però que es diferencia del maresmenc en els sectors en el què estan incardinats i en la qualitat dels llocs de treball

Partint d'aquesta idea general, no es pot considerar el Maresme com a una zona aïllada sinó que cal tenir en compte la seva inserció a la Regió Metropolitana i al conjunt de Catalunya, com a condicionants externs del marge de maniobra de la comarca. Es per això que s'han introduït escenaris específics de tipus residencial.

Un altre factor a tenir en compte és el pes de les inèrcies existents d'alguns fenòmens i els efectes de comportaments anteriors en la determinació del futur de la zona. Aquest element ha estat present en l'elaboració dels escenaris, i s'hi ha incorporat a l'hora de fer les previsions. És per això que no hi ha hipòtesis rupturistes amb la situació actual, i que la tendència a la metropolinització es manté en tots els casos. Per tant, tot i que hi ha diferències, no s'obtenen resultats extraordinàriament divergents entre els diferents escenaris, al menys a l'horitzó 2010.

Cal insistir un cop més en què si bé tots aquests factors són elements condicionants, el futur del Maresme en els propers anys no està determinat, i queda un ample marge de maniobra que dependrà del model de comarca pel qual s'opti i per tant de les decisions que es prenguin des d'ara, així com també de l'aparició de fets imprevisibles.²²

Tot i així, en el disseny del futur de la comarca hi ha un marge d'autonomia prou important pels agents locals, i per aquest motiu en definir les variables motriu del

²² El que Jane Jacobs anomenava en el seu dia "una estètica de la indeterminació", ja que l'aparició d'innovacions depèn més de l'apreciació estètica que de la utilitat pràctica. De tota manera, igual que en la Biologia, quan més diversitat econòmica hi ha, més possibilitats d'èxit. Jane Jacobs, *Las ciudades y la riqueza de las naciones*, Madrid: Ariel, 1986.

model, hem cercat aquelles on es pot incidir més des de l'interior de la comarca (ritme i densitat edificatòria, sòl industrial i model productiu).

Ens hem cenyit a quatre escenaris. Dos de productius - que parteixen de la classificació proposada per Manuel Castells si bé adaptada a la realitat actual del Maresme -, que considerem que són coherents i assolibles, i altres dos amb un component residencial, i per tant més continuïstes.

Escenari Residencial-tendencial: És el que manté amb un major grau les tendències actuals. En un context de creixent integració dins la regió metropolitana, i tenint en compte les característiques de la comarca pel que fa a l'ocupació del territori, de mantenir-se la inèrcia actual sense canvis, el Maresme continuaria especialitzant-se en l'àmbit residencial, a partir de la qualitat de vida i l'accessibilitat.

Escenari Residencial-compacte: Manté el mateix esquema de l'escenari anterior, però amb un creixement molt més compacte, el que exigeix bàsicament mesures de tipus urbanístic.

Escenari industrial-tecnològic: Partint del fet que el Maresme gaudeix d'una important base industrial, es podria pensar en potenciar activitats de més complexitat tecnològica i, per tant, de productivitat elevada, que a més podrien competir en ocupació del sòl amb les de tipus residencial. La qualitat residencial i paisatgística i la tradició industrial permeten atraure aquesta mena d'activitats, sempre que hi hagi sòl ben equipat i a preus competitius, i que el sistema formatiu i tecnològic de la comarca vagi en aquesta direcció. Un model d'aquest tipus potser aportaria menys llocs de treball però de més valor afegit i amb una productivitat més alta que l'activitat constructiva.

Escenari Terciari-tecnològic: Aquest escenari planteja un canvi en el model productiu. Una comarca que apuntali la seva base productiva sobre el coneixement. Això desenvoluparia activitats terciàries d'alt valor afegit. La proximitat a Barcelona i els avantatges de localització juguen a favor de la comarca, però la base d'aquest model és el capital humà, les infraestructures de qualitat i els centres de tecnologia.

Òbviament, es podrien definir altres escenaris possibles. Alguns intermedis o de síntesi dels dos models definits, a d'altres d'alternatius –un escenari conservacionista basat en el fre del ritme constructiu de la comarca, un escenari

residencial d'alt standing, més selectiu amb l'oferta d'habitatge, un escenari d'impuls d'activitats productives tradicionals, etc-.

Característiques dominants dels diferents escenaris

En el següent quadre es comparen els quatre escenaris en relació a tot un conjunt de factors demogràfics, residencials, econòmics, sociològics, formatius i d'ocupació del territori. A l'hora de qualificar-los hem optat deliberadament per destacar les diferències, tot i que cal entendre, com hem comentat anteriorment, que cap dels escenaris planteja un trencament respecte de la situació actual.

ELEMENTS COMPARATIUS	Escenari Residencial-tendencial	Escenari Residencial – compacte	Escenari Industrial – tecnològic	Escenari Terciari - tecnològic
Ritme de creixement demogràfic	Molt elevat	Molt elevat	Elevat	Suau
Immigració extra comunitària	Elevada	Elevada	Mitjana	Escassa
Perfil social nous residents				
Edat	Mitjana	Jove	Jove	Jove
Nivell renda	Elevat	Mig	Mig – Alt	Alt
Qualificació	Mitja - Alta	Mitja – Alta	Alta	Molt Alta
Desenvolupament urbà	Dispers	Compacte	Indistint	Indistint
Diversificació dels usos	Especialització residencial	Especialització residencial	Diversificació	Diversificació
Ocupació	Manteniment volum i estructura actual	Increment serveis personals	Aparició activitats de valor afegit	Activitats alt valor afegit
Renda per càpita resultant	Igual	Similar	Més alta	Molt més alta
Sectors econòmics de major creixement	Construcció i serveis	Construcció i serveis	Indústria i serveis	Serveis professionals
Principal esfera formativa	Primària i secundària obligatòria	Primària i secundària obligatòria	Cicles formatius i Politècnica	Cicles Formatius i Politècnica.
Implementació	Fàcil. Manteniment onada migratòria	Urbanisme recaptatori	Urbanisme no recaptatori	Molt complexa
Sostenibilitat	Ràpida congestió. Model poc sostenible i car de gestionar	Model més sostenible i amb més capacitat recaptatòria	Sostenible i creador de riquesa a nivell comarcal	Conversió en un districte tecnològic (Sillicon Vallès)

L'escenari Residencial. És un model acomodatíci, basat en la mateixa dinàmica metropolitana i exigeix menys esforç; per això l'hem titllat de fàcil, ja que en certa manera representa continuar les tendències actuals.

Demana una capacitat creixent de gestió urbanística, ja que la intensa ocupació del sòl urbanitzable podria comportar congestió i tensions de preus. La manca de sòl barat i d'oferta laboral de baixa qualificació són els factors limitadors d'aquest escenari, que a més va a contracorrent de la dinàmica metropolitana, i per això fins i tot l'hem qualificat de 'forçat'; ja que a la llarga generaria inestabilitat.

La demanda de mà d'obra impulsaria l'assentament de nous residents per als quals caldria una oferta residencial a bon preu; això provocaria una pressió sobre les zones urbanes més degradades, com fe fet ja es comença a donar en alguns indrets sobretot de Mataró i Premià.

L'escenari residencial-compacte. Es tracta d'una variant de l'anterior, ajustat a les tendències urbanístiques més recents. Exigeix modificacions de planejament, que atesos els canvis legislatius, seran difícils d'implementar a curt termini.

L'escenari Industrial-tecnològic. Porta a un nivell de renda més elevat, i també planteja canvis profunds del sistema productiu. Prioritza les activitats amb una incidència tecnològica i innovadora important.

Per aquest motiu és també difícil d'implementar i exigeix un gran consens social i polític; però a llarg termini és més sostenible i socialment més enriquidor.

A més del sòl ben equipat, l'altre factor rellevant per atraure implantacions d'alt valor afegit és la disponibilitat de mà d'obra preparada. La tradició industrial de la comarca, la Universitat, i projectes com el Tecnocampus afavoreixen aquest model.

L'escenari terciari-tecnològic. Representa portar fins a les seves últimes conseqüències el procés de canvi productiu. Seria el model òptim però el més difícil d'assolir, donat la manca de les eines que el facin possible: una població amb un gran formació tecnològica, centres d'excel·lència i capital risc a l'abast.

Posicionament entorn als escenaris

A finals de setembre es van fer una sèrie de reunions amb els principals agents socioeconòmics de la comarca i els polítics responsables de Promoció Econòmica de diversos ajuntaments. A les esmentades reunions un cop explicada la diagnosi es va presentar un primer esbós sobre escenaris de futur i se'ls hi va demanar el seu posicionament.

Des de les agrupacions empresarials, a l'hora de posicionar-se sobre el model de futur que preferirien, divideixen la comarca en 3 zones, aplicant a cadascuna un escenari de futur. Per la zona sud plantegen el manteniment del model residencial; a la zona nord consideren un model orientat al terciari, mentre que per Mataró preferien un escenari terciari – tecnològic.

El **Gremi de Constructors** també diferencia tres zones: l'interior, pel què preferirien un model residencial i una mica industrial, el baix, on situen l'industrial i l'alt, pel que s'inclinen per un model residencial turístic.

Des de l'**Escola Universitària del Maresme**, es comparteix en gran mesura el model de preferències dels empresaris però, a diferència d'aquests, opten pel model terciari-tecnològic a la zona sud.

Els **sindicats majoritaris**, mentre CCOO s'inclina per un model terciari-tecnològic com a millor alternativa a la tendència residencial "imparable", UGT es decanta pel model industrial-tecnològic, (menys avantatjós però més fàcilment assumible).

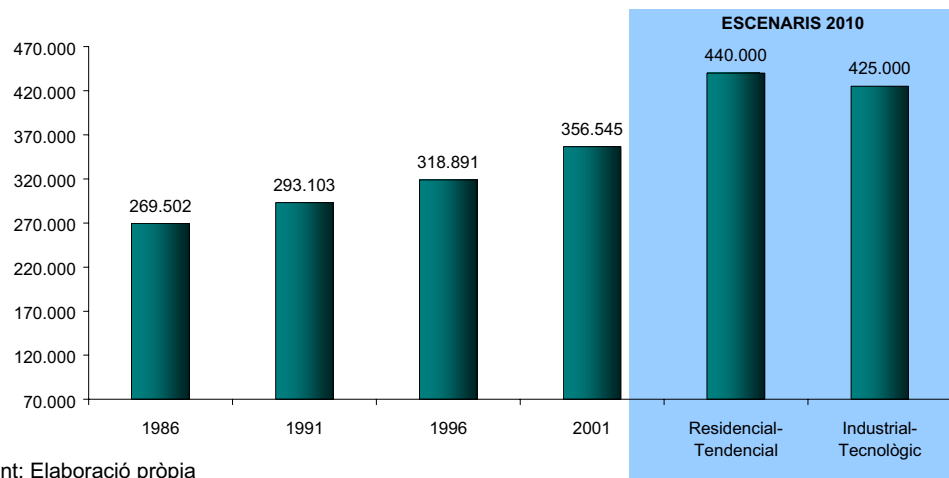
La **Federació d'Associacions de Veïns** de la comarca manifesta el seu rebuig pel model residencial i proposa una ocupació del territori de qualitat.

Finalment, pel que fa a les preferències expressades pels representants dels ajuntaments, es posen de manifest dos models oposats: des de Premià de Dalt es rebutja el model residencial-tendencial i s'aposta per reforçar l'equilibri entre els sectors productius, Palafolls, no veu malament el model residencial, alhora que posa de relleu el rebuig en molts estaments de la comarca la indústria convencional.

Resultats més rellevants

Durant la darrera dècada el Maresme ha enregistrat un ritme de creixement demogràfic elevat a causa de l'arribada de nous residents i d'un procés de transformació de segones a primeres residències. Aquest procés de metropolinització continuarà i la pressió residencial es mantindrà, i només cal tenir en compte el gran nombre d'habitatges en construcció que hi ha actualment a la comarca.²³

Evolució de la població del Maresme

Font: Elaboració pròpia

Els propers 15 anys, per tant, la població continuarà augmentant, fins a situar-se entre els 425.000 habitants de l'escenari industrial-tecnològic, i els 440.000 del residencial, amb un ritme de creixement en aquest darrer cas del 2,1% anual de mitjana, inferior al que s'està donat actualment (2,3%). L'escenari terciari-tecnològic, portaria a un creixement lleugerament inferior (uns 418.000 habitants), però fins i tot en aquest cas es tracta d'un increment anual de 6.000 persones.

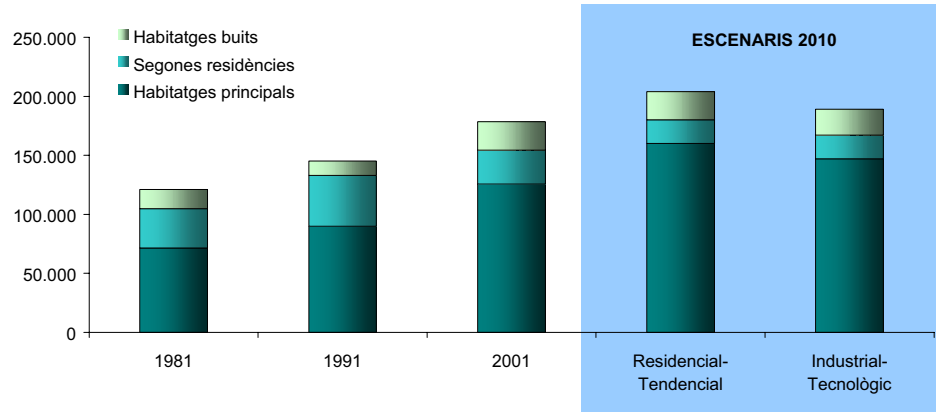
En l'escenari més expansiu, el flux d'immigrants podria acostar-se a les 15.000 persones anuals de mitjana, si bé també augmentaria l'emigració, degut a la creixent mobilitat residencial de la població.

L'edat mitjana de la població comarcal, que actualment és de 38 anys, continuarà augmentant a causa de la mateixa composició de la piràmide d'edats. L'escenari residencial seria però una mica més jove per l'atracció de nous residents.

²³ Tot i que s'han dissenyat quatre escenaris, els gràfics que acompanyen l'explicació només incorporen les dades del Residencial-Tendencial i de l'Industrial-Tecnològic per tal de no facilitar la seva comprensió. Tot i així, en el text es fa alguna referència als altres escenaris.

Construcció d'habitatges. Segons el ritme constructiu previst en cadascun dels escenaris, el parc residencial augmentarà més o menys. L'arribada de població jove pot fer augmentar la ratio d'ocupació (persones per habitatge).

Parc d'habitatges del Maresme

	1981	1991	2001	Residencial	Industrial-Tecnològic
Total	120.927	145.254	178.412	204.000	189.000
2a.Residència	28%	30%	16%	10%	11%

Font: Elaboració pròpia

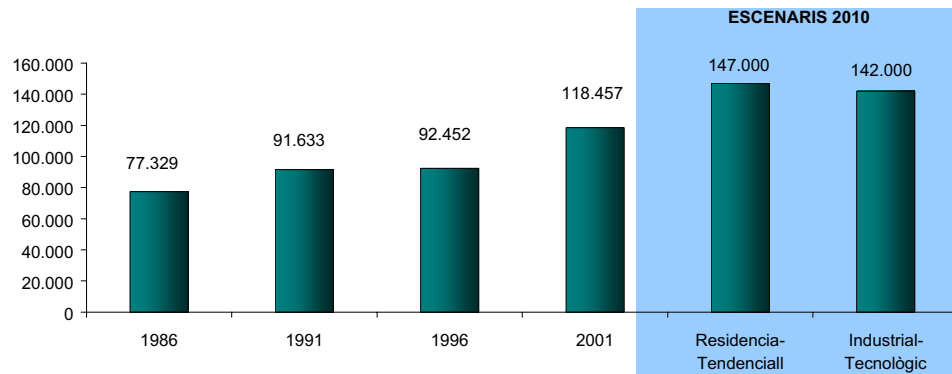
D'altra banda, la continuïtat en el procés de transformació de l'habitatge secundari en principal, i el fet que les noves construccions es destinin a habitatge principal farà disminuir la proporció de segones residències en tots els escenaris.

Activitat productiva i llocs de treball. L'escenari residencial genera necessitats de mà d'obra superiors a l'industrial-tecnològic, tot i què en aquest darrer serien de més nivell formatiu.

A mesura que l'especialització residencial i el creixement demogràfic augmenten, els llocs de treball que es creen estan molt més relacionats amb la construcció i els serveis personals.

D'aquesta manera, en l'escenari residencial, la construcció mantindria el seu gran protagonisme, impulsat per la nova edificació, mentre la indústria continuaria perdent pes dins l'estructura productiva del Maresme.

Llocs de treball al Maresme

	1986	1991	1996	2001	Residencial	Industrial-Tecnològic
Primari	---	5%	4%	3%	2%	2%
Indústria	---	42%	36%	29%	26%	27%
Construcció	---	9%	7%	10%	8%	7%
Serveis	---	45%	53%	58%	63%	64%
- S. Professionals	---	10%	13%	13%	14%	15%
- Turisme	---	5%	7%	7%	7%	7%
- Comerç	---	14%	14%	17%	17%	17%
- S. Personals	---	11%	14%	16%	19%	18%
- S. Públics	---	4%	5%	6%	6%	6%

Font: Elaboració pròpia

La major part dels nous residents a la comarca mantenen el lloc de treball a l'entorn de Barcelona, i per tant els jaciments de treball que es generen ho fan en activitats bàsicament vinculades als serveis personals i al comerç, activitats que a més es veuen beneficiades pel nivell de renda dels nous vinguts.²⁴

També hi haurà un increment de la demanda de serveis públics. En aquest sentit apareixen oportunitats en el tema dels serveis sanitaris, educatius, culturals i de lleure.

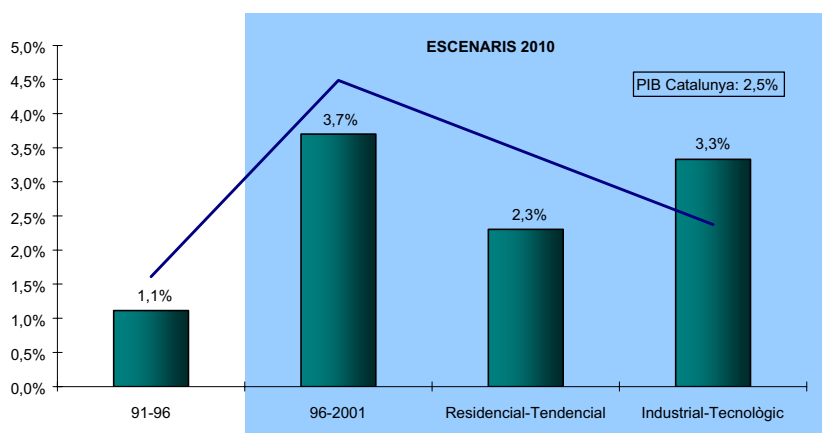
L'escenari Industrial-tecnològic, generaria jaciments d'ocupació en la indústria, però en activitats d'alt valor afegit. Pel que fa als serveis, es potenciarien els productius relacionats amb les empreses. En la mesura que és l'escenari que genera més creixement econòmic, també tindria incidència sobre els serveis públics i culturals.

²⁴ En la mesura que els residents al Maresme treballin fora de la comarca i tinguin la residència en barris separats dels nuclis urbans, augmenta el risc de que la compra es desplaci vers Barcelona o els grans centres comercials com Montingalà, i el creixement demogràfic tingui un efecte menor sobre el comerç i els serveis personals. Vegeu, Pere Leonart, Àlvar Garola, "El Maresme: Comerç i formes de vida" Caixa Laietana, 2000.

Productivitat i creació de riquesa. Les activitats tecnològiques i els serveis quaternaris comporten més increments de productivitat; això es reflecteix en el major creixement del PIB de l'escenari tecnològic.

Tot i que a l'escenari residencial es crea més ocupació –sobretot a la construcció–, el fet que els llocs de treball siguin de menys productivitat redueix el creixement econòmic.

Creixement del PIB

Font: Elaboració pròpia

El creixement econòmic també dependrà de condicionants externs a la comarca; així, els escenaris tenen en compte que l'economia catalana creixerà a un ritme del 2,5% anual de mitjana al llarg de tot el període, és a dir que es viurà una etapa moderadament expansiva.

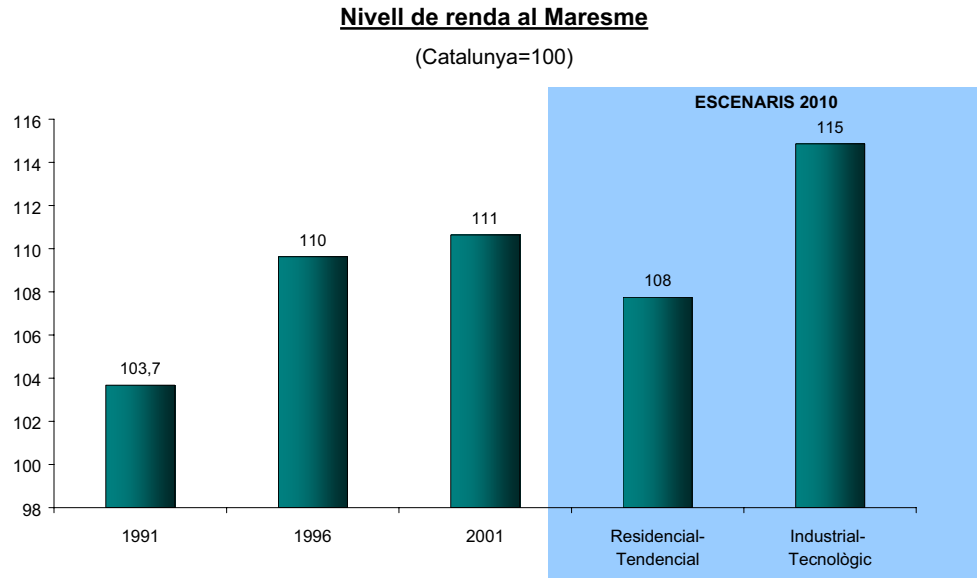
L'escenari industrial-tecnològic consolidaria una economia basada en el coneixement i en activitats de més valor afegit, en línia amb el que s'està produint en l'economia de Catalunya.²⁵

Nivell de renda. Al llarg de la darrera dècada, la renda comarcal s'ha incrementat de manera continuada respecte del que ha crescut globalment a Catalunya.

Les causes cal buscar-les en el fet que el Maresme ha esdevingut cada cop més una comarca residencial, on s'hi ha instal·lat població d'elevat nivell d'ingressos

²⁵ Com expliquen els diferents estudis de Joan Trullen sobre l'economia del coneixement a Catalunya.

que treballa fora de la comarca. La integració a la regió metropolitana ha permès que un nombre creixent de maresmencs accedeixi al mercat laboral de Barcelona, i que també augmenti el seu nivell d'ingressos. Finalment, també han augmentat els llocs de treball a la zona, cosa que ha permès reduir la taxa d'atur a uns nivells mínims.

Font: Elaboració pròpia

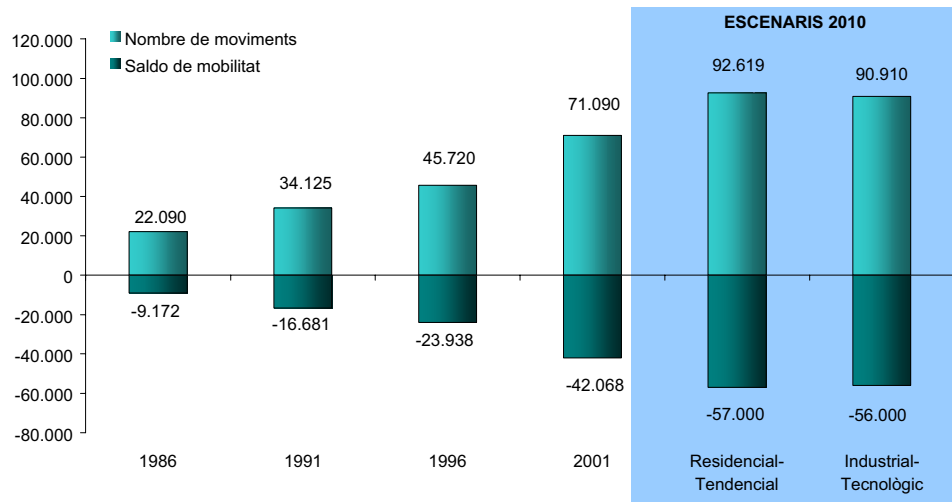
L'escenari **industrial-tecnològic**, que impulsa noves activitats tecnològiques i contempla un model urbanístic basat en menys edificació, faria que el nivell de renda comarcal s'incrementés respecte de la mitjana catalana, és a dir que seguiria la tendència de la darrera dècada.

L'escenari **terciari-tecnològic**, en la mesura que aposta per un model productiu basat en el coneixement tindria efectes encara més dinàmics sobre el nivell de renda de la població.

L'escenari **residencial** en canvi, mantindria el diferencial de renda o el disminuiria lleugerament.

Un mercat laboral obert. L'escenari residencial crea un major nombre de llocs de treball que l'industrial-tecnològic, degut a l'augment de població que genera. Tot i així, la taxa d'autosuficiència i d'autocontenció són més baixes que en l'industrial-tecnològic, amb el qual la mobilitat laboral en direcció a la resta de la Regió Metropolitana augmentarà.

Mobilitat intercomarcals al Maresme

Font: Elaboració pròpia

L'escenari industrial-tecnològic mostra un saldo de mobilitat lleugerament inferior al residencial, però superior a l'actual. L'increment de mobilitat per raons laborals esdevé doncs un dels elements de futur de la comarca.